

PG
3941
N3
1905
c. 1

ROBA

НА ЗИМОВІ ВЕЧЕРІ.

Ціна 20 сот.

За попереднім надісланем грошей
в Товаристві „Просвіта“ у Львові (ринок ч. 10.) можна дістати:

I. Книжки для народу.

29. Старий Ефрем, Н. Устияновича	20	сот.
32. Розкази про небо і землю	24	”
33, 34. Розкази про сили природи, ч. I. і II. по	20	”
36. Оповіданє о житю св. Бориса і Гліба	20	”
37. Житє Т. Шевченка	28	”
38. Повістки для дітей	30	”
39. Що то таке провізорія?	16	”
51. Звірята шкідливі і пожиточні	40	”
55. На досвітках	24	”
64. Лен і коноплі	28	”
67. Житє св. великомученика і лікаря Пантелеймона	20	”
71. Про живоплоти і ліси	20	”
75. Вен’ямін Франклін	12	”
89. Дрібна птиця господарска	20	”
122. Серед ледового моря. В. Чайченка	30	”
132. Іван Котляревський. В. Чайченка	20	”
145. З житя Якова Кува, розказав К. Селецкий	20	”
147. Фінляндія і Сахара, В. Чайченка	24	”
151. Про холеру	12	”
152. Децо про землю	20	”
154. Про польові пошкоди	12	”
159—160. Про книги ґрунтові	60	”
161. Маркіян Шашкевич	20	”
167. Ганс Еґеде	20	”
168. З Маркіянової спадщини	30	”
169—170. Про каси позичкові і щадниці	30	”
183. Про ґрунтовий катастер	10	”
208—209. Як ходити коло хорих	50	”
210. Новий процес цивільний	40	”
211. О нових податках особистих	40	”
214. Добра порада	12	”
215—216. У пятьдесяту річницю знесеня панщини	50	”
217—218. Образ тьми і сьвітла	40	”
219—220. Про обірки і иньші навози	40	”
221—222. Сотні роковини народного письменства	32	”
223. Богдан Хмельницкий. Часть II.	24	”
232—233. Приписи для оглядачів худоби і мяса	40	”
234—235. Богдан Хмельницкий, ч. III.	50	”
240. Спільки для ошадности і пожиток	40	”
241. Ярема. Оповіданє з запорожского житя	25	”
242. Ради і перестороги для хліборобів	25	”
243—244. Книжка приказок	40	”
246—247. Юр. Федькович. Фармазони і поезиї	40	”
251—252. Русь-Україца і Московщина	60	”
253. Про житє і діяльність Олександра Ковиського	25	”
254. Горить	40	”

Д. В. Майданський

НА ЗИМОВІ ВЕЧЕРІ.

О П О В І Д А Н Я.

Золотий кухоль — Григорія Коваленка.

Вірність — Бєрншерна Бєрizona.

T. V. MAIDANSKI *
HAMILTON ONT.
CANADA

Коштом і заходом Товариства „Просьвіта“.

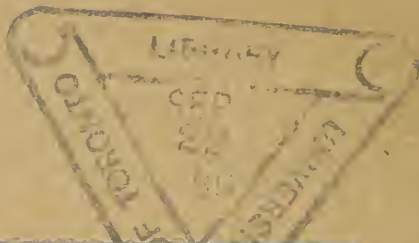
Українсько-Руска Книгарня

„ПРОСЬВІТА”

211 York St. Toronto, Ont.

У ЛЬВОВІ, 1905.

З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка
під зарядом К. Беднарского.

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO

by

PETER KRANCHUK

ЗОЛОТИЙ КУХОЛЬ.

Оповіданє Григорія Коваленка.

I.

Три товариші, Ярема, Данило та Хома, виїхали на човнах ловити рибу, щоб завтра продати її на місті. День був погідний, сонечко припікало, вода стояла тихо, — хиба сколихне її яка рибка. Товариші повагом махали веслами і співали: „Гей там за-а Дуна-ем, та за тихим Дунаєм...“ І голосно розносила ся пісня над тихою, як скло, водою. Високі, темні береги схилили ся над рікою. Висше понад берегами зеленів гай, а з него доносило ся пташине щебетанє.

„Подай перевіз, та подай перевіз!“ — кликали рибаки. Ось уже човни доплинули до того місця, де ріка повертає колесом, а в самім куточку стоїть зелена верба, спустивши довгі пасма-віти аж у воду.

— Чи тож будемо мати що везти завтра на місто? — озвав ся Ярема.

— Хто-хто, а Данило буде мати! — сказав Хома.

— Хиба я чарівник який? — спитав Данило, усміхаючись.

— Чарівник, чи ні, а тобі щастить! — знов сказав Хома. — Ну, ось нехай побачимо, вертаючись. Ти довго будеш?

— Як буде смеркати! — кликнув Данило, налягаючи на весла і відпливаючи від товаришів. — Нехай вам щастить! — кликнув він ще раз.

Товариші роз'їхали ся: Данило поплив далі, Ярема пристав коло тої верби, що схилила ся у воду, а Хома повернув за острів.

Сі рибакі давно вже товаришували. Вони виростили сусідами, батьки їх також були рибакими. Як хлопці вже повиростили, то Хома пішов кудись на заробітки, найняв ся десь у місті, на чужій стороні. А Ярема та Данило не кидали рибальства, помагали своїм батькам. Як батьки померли, товариші ще кріпше держали ся купи, бо знали, що вкупі і заробляти красше і жити легше. Вони вже й поженили ся. Коли ось вернув ся до рідного хутора й Хома. Але як він змарнів та постарів! Товариші були ему дуже раді, прийняли до свого гурту. І тоді вже всі троє вкупі рибалили, а коли треба — помагали один одному. Бувало й так, що Ярема та Данило заберуть свої жінки на човни і пливуть усі пятеро на трьох човнах, співають пісні, жартують. Весело тоді йшла робота! Хома був дуже радий, бо мабуть він, бідний, зазнав не мало лиха, ходивши по світі. Тільки ему й радощів було, коли зійде ся з товаришами та з їх жінками; сам він був нежонатий, мати недавно вмерла, а батько вже давно, і жив він у своїй хаті, але здебільшого сидів і харчував ся у Данила та в Яреми. Нераз бувало, — Хома тихенько зітхне та зажурить ся, дивлячись на їх щастє; але тоді знов, щоб відігнати сумні думки, почне жартувати або оповідати про свої мандрівки та пригоди.

І якось ему не щастило в рибальстві. Чи тим, що він відвик, чи така вже его доля була, про се він не

знэв. Але товариші ёму помагали в работі, а дякуючы ім, він уже завів добрі прилади, справив гарний човен, відновив хату і думав уже про те, щоб зібрати ще трохи грошей, та знайшовши добру пару, одружити ся.

Завидно ёму було, що Данилови „щастить“: у него й риба красше ловить ся, і купують її на місті красше. Та й від батька ёму перейшло добре хозяйство і поле; що коли й не заробить на рибі, то працює собі на поли, — все-ж, мовляв, хліб не купований. До того ще й жінка Данилова принесла від свого батька і грошенят і худобу.

І не раз Хома думав, — чого то доля так не рівно ділить добро і щастє!

II.

Хома та Ярема плинули до дому, бо вже вечоріло. Данила не було, — мабуть ёму добре ловила ся риба, що не поспішає вертати ся. Товариші були сумні: на завтра нема чого везти на продаж, — самий дрібязок, хйба тільки юшки наварити.

Над рікою було тихо, як і в день, але ще душнійше. Піт котив ся з голов у рибаків, дихати було важко. Давно вже дощу не було; коли-б він пройшов, то хоч легше було-б дихати. Двить ся Ярема на північ на небо, а там підіймає ся чорна хмара.

— Мабуть дощ надходить! — кликнув Ярема.

Оглянув ся Хома, придивив ся та й каже:

— Хмара дощева: і блискавка миготить.

Хмара швидко росла, захопила вже трохи не половину неба. Блискавка що-разу перерізувала її здовж

і поперек і сліпила очи. Загремів грім. Але в повітрі ще було так само тихо і душно.

Товаришів наздогнав Данило.

— А гей, хлопці! — кликнув він, — поспішайте до дому, бо онде, бачите, яке надходить!

Хома озвав ся:

— А ти може-б і до ранку бовтав ся, коли-б не надходило! Чи багато наловив?

Данило підплив ближше і сказав:

— Дивіть ся, яка шука-риба до мене впіймала ся! — Він витяг з човна і показав щось темне.

— Кухоль (чарка)?! — кликнув Ярема.

— Кухоль, — каже Данило, — та ще й золотий.

— Невже? — здивували ся товариші.

— Я ось тут прошкрабав трошки, так золотий.

— Деж ти его видобув?

— На самісенькім дні. Мабуть колись із него пани вино пили, та може під час війни або у бурю човен перекинув ся, і таке добро опинило ся на дні, і лежало там, аж поки я вигріб его.

— Ну і щасливий ти! — кликнув Ярема. — Ти мабуть таке слово знаєш!

Хома аж тремтить з досади, що не єму дістала ся така знахідка.

— А дай, я подивлю ся! — сказав він, підпливаючи до Данилового човна.

Данило кинув кухню у свій човен і кликнув:

— У хаті роздивиш ся, а тепер нема часу! Ще нас тут буря потопить, коли не втечемо!

Данило махнув веслами і швидко покинув товаришів; над рікою несла ся пісня з его могучих грудий; але пісню що-разу перепиняв грім.

— І на що єму таке щастє? — сказав Хома. — У него й так усякого добра доволї... Коли-б менї... О, тоді-б зараз...

Хома зітхнув і замовк. Мовчав і Ярема. Але трохи згодом Хома знов почав:

— Нехай би він той кухоль віддав нам. Ми-б продали єго в місті, поділили-б ся, а Данилови до віку дякували-б... А то аж сердито на лукаву долю: багатому, мовляв, і чорт діти колише...

Подув вітрець, ріка немов почорніла. Але знов затихло. Тоді вітер, ніби пробуючи своєї сили, сїпнув дужше, а тоді вже дмухнув так, що човни дуже захитали ся, ріка зашуміла, з гаю, з над берега, посипало ся листє і сухі гильки. На небі так греміло, стукало й тріщало, що, здавало ся, небо зараз розвалить ся і впаде на ріку і на високі, каменисті береги. Товариші знали, що під таку бурю трудно вдержати ся на човнах на ріці, і поспішали, щоб доїхати до дому, поки буря розходить ся найдужше, або хоч доїхати до такого місця, де можна пристати човном до берега; бо саме тут, де они плинули, береги були каменисті і круті, коло берега було багато острого каміня; рибакі бояли ся, щоб не порозбивало човнів о те каміне, і через те держали ся серед ріки.

На воду почали падати великі краплі дощу, — „як горобці“. Они добре доскуляли, падаючи на шню рибакам. Але зараз полив ся такий дощ, що у рибаків скоро не було нічого сухого. Схопила ся така буря, що хлопці полякали ся; коли-б ще трохи-трошечки далі, — там би можна пристати, переждати лиху годину!

III.

Трудно було плинути рибакам, бо треба було плинути проти вітру. Але коли-б вітер був у бік, то було-б ще гірше: човни поперекидали-б ся або їх кинув би вітер до берегового каменя і порозбивав би.

Серед грому й бурі почув ся крик:

— Ратуйте! Поможіть! Переймайте човен!

То кричав Данило, потопаючи у фалях. Вода несла его човен; Хома перехопив човен веслом, притягнув до себе. У човні до половини була вода, а на дні лежав золотий кухоль. Хома швидко захопив той кухоль і кинув его до себе в човен.

Данило бив ся з фалями, тратив остатню силу. Ось уже він близько до Хоминого човна, але надбігла фалья і покрила Данила. Знов виринула его голова, вже як раз коло Хоминого човна. Данило простяг руку, захопив ся за човен, човен захитав ся... Хома відчепив Данилову руку, відіпхнув его від човна і крикнув:

— Геть! Човен перекинеш!

Хома замахнув ся веслом і ляснув ним... Ярема тремтів з остраху... Але весло вдарило Данила не по голові, а по плечах, чи по руці... Данило сховав ся під водою; Хома швидко махнув веслами по воді і кликнув до Яреми:

— Мовчи, поділимо ся! Гайда!

Ярема мовчав, але теж махнув веслами і поплив за Хомою.

— Яремо! брате! Поможи, виратуй! — кликав Данило. Але товариші плинули швидко і вже були далеко. Ярема почав озирати ся і був неспокійний. Хома сказав:

— Він вилізе. Він щасливий! Не бій ся, він у воді виріс...

Ярема зітхнув, хотів щось казати, але не наміслив ся.

— Завтра поїдемо в місто, — озвав ся Хома, — продамо сей кухоль, а грошима поділимо ся. Рублів сто дадуть за кухоль, як думаеш?

— Дадуть більше, — відмовив Ярема.

Але его се не веселило...

Поки доїхали до свого хутора, то буря затихла і дощ поменшав, сїяв собі помаленьку. Було вже зовсім темно. Товариші попривязували човни, посідали покурити. Ярема закурив люльку, викресавши огню, і дав закурити Хомі, бо в него губка змокла. Беручи від Яреми губку, Хома ворухнув ся, а Ярема якось несамохїть відхилив ся, здрігнув... Він знав тепер, що боїть ся Хомі... Почім він знає, яку думку має Хома? Може він не схоче ділити ся грошима за кухоль з Яремою, і для того... О, бодай так не думати!

Товариші забрали все з човнів і пішли в гору, на хутір.

— Як спитають тебе, — тихо сказав Хома, — де дїв ся Данило, то скажи, що він заїхав ночувати до дядька, що в Лозовім хуторі. Бояв ся, скажеш, дощу та бурі, казав завтра приїде...

— Чи він живий? — спитав Ярема.

— Доси его раки їдять, — відмовив Хома і хотїв усміхнути ся, але не з'умів. — А про те, — додав Хома, — він щасливий...

Тоді рибаки йшли вже мовчки аж до хат. Повертаючи до свого двору, Хома ще раз нагадав:

— Гляди-ж, щоб ніхто не знав! Бо як узнає хто від тебе, то...

Хома не договорив, але Ярема зрозумів, чим Хома грозив...

IV.

Як ввійшов Ярема в хату, то жінка сказала: Вже двічі прибігала Данилиха питати, чи ти вже дома і чому нема Данила.

Ярема був сумний і мовчав. Коли ось знов прибігла Данилиха.

— А де-ж дів ся Данило? — питає она стурбована. — Видячи таку лиху годину, я вже злякала ся. Кажі-ж бо швидче!

Ярема знехотя промовив:

— Данило не схотів їхати в таку лиху годину і ночує у дядька, в Лозовім хуторі. А я та Хома не побояли ся і поїхали собі на лиху годину. Бачиш, як мене облило? Ниточки сухої нема!

Данилиха заспокоїла ся. Данило не раз ночував у дядька, коли лучало ся запізнити ся на ріці.

Ярема казав:

— Він завтра приїде. Тільки він може ранком просто поїде в місто, щоб продати, а тоді вже й до дому.

— Добре зробив, що сховав ся від лихої години, — сказала Данилиха.

Она пішла собі.

Ярема поскидав, що було на нім мокре, і надів сухе, а тоді сїв вечеряти. Але єму щось не вечеряло ся.

— Чого ти такий сумний? — спитала жінка. Ярема здригнув.

— Чого сумний, чого сумний, — хоч би не питала, — сказав він сердито. — Коли-б тебе випрова-

дити на ріку під таку лиху годину, то щоб ти заспівала? Ще добре, що хоч живий приїхав... От може Данила вже й на сьвітї нема...

— Він же до дядька заїхав! — сказала жінка.

— До дядька... Поплив, щоб у дядька почувати, та чи доплив?... Може єго там буря захопила і човен перекинула...

Ярема замовк. Жінка вже не зважувала ся єго розпитувати. Він надїв шапку і сказав:

— Треба ще піти на село, у людей розпитати.

Єму тяжко було сидіти в хаті, говорити з жінкою. І він пішов на село, що стояло по другім боці долини. Там зайшов він до шинку і мовчки пив, аж поки пропив усї гроші, скільки мав. Тоді вернув ся до дому, потихеньку ввійшов у хату, щоб не будити жінки, ляг на лаві і почав думати: „Чи живий Данило? Коли живий, то як єму дивити ся в очи? А коли мертвий... О ні, не доведи, Боже!... А як він кликав: „Яремо, брате!...“ А Хома відіпхнув єго, підняв весло та й... Що-ж се оно таке, Боже мій?

Другого дня Ярема не хотїв їхати на місто. У него в голові шуміло, і він думав: „Нехай той сам продає кухню, нехай єму і гроші всї, цур єму... Але хіба я тим верну те, що пропало? І невже пропало і вернути не можна?“

Ярема пішов до човна, сїв і поплив собі. Він не знав, де діти ся, але добре знав, що не хотїв би стрічати ся з Хомою; — бояв ся єго.

Але они стрінули ся.

Хома теж плив на човні, був сумний і похмурый. Довго они їхали мовчки. Хотїли говорити, бо тяжко було мовчати: але ні один не зважив ся промовити

слово. Они зрозуміли, що їм тяжко бути вкупі. До того ще Ярема бояв ся Хоми.

V.

Хома, як вернув ся вчора до дому, не заходив у хату, пішов у шопу, сховав там той кухоль і сам ляг на соломі. Але він не спав усю ніч. Спершу він бояв ся, що виявить ся его вчинок, коли Данило живий, або коли Ярема розповість. Він схопив ся, хотів бігти до Яреми, щоб сказати: „На тобі сей кухоль, — дарую! Та не кажи нікому про Данила!“ Постояв Хома, подумав — і не пішов. Кинув він кухоль знов у куток, а сам ляг, почав думати. Але одежа була на нїм мокра, і він змерз. Встав він, знайшов десь стареньку ковдру, скинув мокру свиту, укутав ся ковдрою... Але здало ся ему, що хтось іде до шопи: туп, туп, туп... Хома злякав ся, схопив ся. Може то Данило — хоче мстити ся? Або може се Ярема, підмовивши ще кого, хоче его вбити, щоб поживити ся тим добром... „Беріть!“ — шепоче Хома, — „беріть усе! Та вивольте мене з такого страху!“ Вийшов Хома потишеньку з шопи, послухав. Туп, туп, туп... Але нема нікого. Ні! то у него в голові так стукає... Ляг він знов, почав думати...

Він не міг сказати, що се его совість мучить; про се він чув; але на его думку, се дурниця. Ні. Він бачив перше всего, що зробив нерозумно, помилив ся. Він бачив, що пропав уже его спокій, що він тепер боїть ся Данила, або его тіни, і Яреми, і всіх. Коли не Ярема, то хтонебудь другий, довідавшись про те добро, що він мав, придушить его, щоб поживити ся.

Бо коли Хома зробив розумно, придбавши золотий кухоль, то не менш розумно зробить і той, хто відбере кухоль, а Хому відпровадить на другий сьвіт...

Хома боїть ся зіставати ся сам, але боїть ся і йти між людей. Він бачив, що пропало товариске жите, що вже ніколи не будуть працювати они вкупі, не вйдуть усї на човнах, не заспівають пісні... Бо Данила вже нема, а Ярема... Яремі страшно, та Ярема й відверне ся від него, се він добре бачив вчера, закурюючи люльку. А самому... Скрізь самому... Тяжко!

Ні, оно-б і нетяжко; хиба мало Хома жив сам собі, тиняв ся по сьвіті? І тоді доводило ся терпіти лихо, та не таке. Хиба мало радощів дає Божий день, весела фаля на ріці, квіточки в лузі, вітрець тепленький, Божі пташки... Але те було колись. Тепер треба думати, чи живий Данило, і що скаже він, коли живий; треба думати про той проклятий кухоль, треба бояти ся, щоб хто не вбив, не дізнав ся, треба бояти ся і Данила і Яреми, і всіх...

Вставши Хома ранком, довгенько тиняв ся коло хати та коло шопи. Він нічого не їв від учера, не спав усю ніч, змарнів, обезсилів.

Пішов він до ріки, сїв на човен і поїхав, — аби не стрічати ся з людьми та не сидіти в хаті. А на ріці ото, як ми знаємо, стрінув ся він з Яремою.

Він хотів знати, що скаже Ярема, і чи не чув він про Данила. Але Ярема мовчав, відвертав ся, ніби бояв ся, втікав і втік.

Хома похилив голову...

Сам один на сьвіті!... О, багато дав би Хома, щоб вернути те минуле товариске жите і тихе щасте. Але як его вернути?

„Коли-б Данило був живий, він міг би вернути. Ох, коли-б же він був живий! Невже він умер, і его не буде, і я тому винен? Та що-ж я тим виграв, що мені з того? За що я втратив той спокій і щасте, і товаришів, за що покинутий на сьвітї, сам один душею? До кого я пристану, і хто до мене пристане?“

Так думав Хома. — „Хиба втечи з сего краю, далеко, щоб люди мене не знали, щоб і мені ніщо не нагадувало про се... Так... Та чи не буде нагадувати? А той кухоль? Я его вкину у воду, або подарую Яремі... Ярема не возьме, се видно...“

Втечи, — думав Хома, — втечи отсе зараз, щоб уже й на хутір не вертати ся... Але там, десь далеко, куди я піду, — чи я знов зроблю так само? Щоб знов тратити спокій, втікати? — Ні, я вже так не зроблю ні за що в сьвітї! А коли так, то нащо-ж я сей раз зробив?

Так думаючи, Хома не правив веслами, і човен плив собі, куди его несла вода. Оглянув ся Хома, — він був на тім самім місці, де вчера потопав Данило... Хома здригнув... Похмурі скелі насунули ся з обох боків, і між темними берегами плескала ся, немов плакала, ріка.

Оглянув ся Хома, і бачить, що коло берега зза каменя виглядає човен...

VI.

„Хто се?“ — блиснула в его голові думка, і в душі похолонуло. „Може се Данило, живий та жде его тут, причаїв ся, щоб пімстити ся? Ні, човен, здає ся, Яремин. Чого-ж він? Може хоче забрати собі кухоль,

а мене зіпхнути в воду... і веслом зверху, як я вчора...

„Ні! Коли так боятися що дня, то краще не жити! Нехай мене хоч і зараз убють!“

Махнув Хома з п'ять разів веслами і повернув до того човна. Там він побачив, що зпоміж гір до ріки біжить потічок і далі між скелями було провале, темний, вузький і покручений ярок.

Там було напів темно, але Хома побачив, що сидить Ярема, схилившись над кимсь другим. — Хома догадався, що то лежав Данило. Що-ж се оно?... Але щоб не було, Хоми байдуже! Він підплив, поставив свій човен коло Яреминого і пішов просто до них.

Ярема схопився і крикнув:

— Чого тобі тут треба?

Данило спинив Ярему:

— Не руш! Нехай собі!

Данило був слабкий, бо вчора вибився з сили, і плече боліло дуже...

Він учора вже не надіявся виплисти, прощався з життям. Фаля кинула його, він побачив близько себе камінь, ухопився його, віддихав трохи. Довго він держався за той камінь, поки буря трохи стихла, а тоді сяк-так перепливав та переліз по камінню до берега і до сього затишного куточка, упав тут і лежав усю ніч і ранок; а тоді почув, що хтось плюскає по воді веслами, і почав кликати. То був Ярема. Він почув голос, підплив до того проваля, вийшов до Данила, плакав, просив прощення, був невимовно радий, що Данило живий, а тепер збирався перевезти Данила до дому.

Хома, йдучи до них, вже не бояв ся, не тряс ся. Він не знав, як его стрінуть, і що буде далі; та про все ему тепер байдуже. Він сказав:

— Вчера я зробив велике нещастє для тебе, для нас усіх, а може найбільше для себе. Я принесу і віддам тобі той кухоль... Але я знаю, того мало. Коли хочеш — убий мене...

Данило сказав:

— Сідай тут. Мені не треба твого кухля, — цур ему! Ти віддай его, подаруй на бідних. Убивати тебе, або дорікати я не хочу... Я вчера глянув смерти в очи і зрозумів дещо... Про те, що між нами було вчера, я не скажу нікому.

Хома простогнав:

— Але я згубив себе... Я сам один на сьвіті...

— Се правда, — сказав Данило, — ти зробив велику помилку... Але щоб не бути одиноким, приставай знов до нашого гурту.

Помовчавши трохи, Данило знов озвав ся:

— ~~Може довго~~ ще не буде між нами того, що було, тої віри, спокою, щастя... Що-ж робити? В твоїй волі було те все зруйнувати, в твоїй волі і знов збудувати... Може на те підуть роки, багато років... А тепер нам час їхати до дому. Ведіть мене до човна!

Они повели Данила.

— Я сяду до Хоми в човен, — сказав Данило. Посадили его до Хоми.

Цілу дорогу Хома віз Данила так, щоб човен не гойдав ся, немов на тім човні був найдорожший скарб Хоми.

Привезли Данила, і Хома почав ходити за ним, як за малою дитиною, доки той одужав.

Тоді взяли золотий кухоль, що стільки лиха
наробив, хотіли его продати і гроші роздати на
бідних.

Роздивили ся, аж той кухоль не золотий, а мі-
дяний...

W. MAIDANSKI

W. MAIDANSKI

В І Р Н І С Т Ь.

В рівній околиці моєї вітчизни жило собі подруже з шістьома синами; господарило пильно на великім, але занедбанім газдівстві, поки нещасливий припадок не забрав чоловіка.

Лишила ся сама мати з шістьома синами та з майном, з яким не легко було їй справити ся. Та не стратила она надії. Привівши двох найстарших синів перед домовину, казала їм приречи над тілом покійного батька, що заопікують ся братами та помагати будуть матери, о скільки їм Господь додасть сили.

Сини прирекли їй се і поступали так, доки наймолодший з них не підріс. Тоді найстарший син вважав себе звільненим від даного приреченя і одружив ся з вдовою по однім газді, а вневдовзі найблизший ему віком брат побрав ся з її заможною сестрою.

Прочі чотири брати мали тепер усім завідувати, так як доси старші брати кермували завсе ними самими.

Що правда, не мали они й відваги до сего; змалку привикли держати ся по два або й чотири разом, а чинили се тим більше, що мусіли шукати по-

мочи один у другого. Жаден з них не висказав своєї гадки, заки не довідав ся про гадку братів, ба навіть не розуміли властиво своєї власної, доки не глянули на себе. І без жадних умов усї тихо і спокійно годили ся на се, щоб доти не розлучати ся, доки жила мати.

Тимчасом сама мати бажала в дечім зміни, і удало ся їй перетягнути на свою сторону двох жонатих синів. Господарство значно улїпшено, так що вимагало тепер більше робочих сил; длятого мати постановила сплатити двох найстарших синів, а господарство поділити між чотирох так, щоб на кожній половинї господарило по двох. Коло старої хати мала стати нова; до неї мало спровадити ся двох братів, а другі два мали остати на старім. Однак один із братів, що мали уступити з гадівства, мусїв би в таким разї оженити ся, бо до господарки потрібно їм було помочи. Длятого мати згадала про дівчину, котру она хотїла мати за невістку.

Сему ніхто не супротивляв ся. Але тепер заходило питанє, котра пара братів мала вибрати ся, і котрий з них мав женити ся? Найстарший заявив, що готов перепровадити ся, але женити ся ніколи не буде. І кожний з них рішучо відкинув се предложєнє.

Вкінци згодили ся з матірю, щоби дівчинї самій лишити сю справу до рішеня. Одного вечера спитала ся її мати, чи не схотїла-б она стати жінкою в єї хатї; на се дівчина радо пристала. І котрого лиш парїбка собі сподобає, за сего може вийти, коли тільки схоче.

О ні, про се она ще не думала!

Алеж бо мусїла зараз сказати, бо то залежало лише від неї.

Коли так — то най буде найстарший.

Коли-ж бо за сего не може вийти, бо він не хотів женити ся.

Тоді вказала дівчина на наймолодшого.

Се видалось матери дивним. „Адже він наймолодший!“ — сказала.

Відтак сказала дівчині: „Най буде передпоследній віком!“

„Длячого як раз не середущий?“ — спитала стара.

„Певно, чому не середущий? — відповіла дівчина, — бо про него думала я весь час і тому не згадувала про него“.

Але мати вже від тоді додумала ся, длячого найстарший син відказав ся від женитьби, що він побоював ся, чи середущий і дівчина не впали одно другому в око.

Так отже середущий оженив ся з сею дівчиною, а найстарший випровадив ся з ним.

Як властиво они поділили ся господарством, про се не довідав ся ніхто з чужих, що були поза родиною, бо они працювали разом, а збіже по жнивях складали то до сеї, то до тої стодоли.

Згодом мати занедужала; она потребувала відпочивку, а дальше помочи, длятого сини згодили ся на се, щоб приймати для неї дівчину, що й так часто помагала їм в роботі.

Наймоладший мав її повідомити про се на другий день підчас згортання листя в лісі, бо він знав її найліпше.

Але парібок мусів про ню вже давно потайки думати, бо як їй про се згадував, то чинив то так

дивно, що дівчина уважала его слова за осьвідчини і пристала на его предложене.

Парібкови зробило ся ніяково, він пішов найскорше до братів і розповів їм, як дивно справа випала.

Всі чотири споважніли, і жаден не відважив ся перший промовити.

Тоді середущий, глянувши на наймолодшого, сказав ему, що певно він мусить її любити, коли зробило ся ему так ніяково.

І тоді відчув він свою долю, що мусить зістати старим парібком, бо коли оженить ся наймолодший, то вже він не може женити ся. Ему зробило ся жалко, бо і він мав любку, котра ему сподобала ся. Але супроти того вже не мож було нічого вдіяти. Тож першим его словом було, що тоді они будуть найпевніші дівчини, коли она стане господинею в їх хаті.

Заледви один з них се сказав, а вже всі брати на то пристали тай пішли, щоб поговорити про се з матірю. Прийшовши до дому, застали матір хорою. Мусіли отже ждати, поки мати не подужає, а коли їй не ставало лекше, тоді зібрали ся на нараду.

Підчас сеї наради заявив наймолодший, щоби не вводити жадної зміни, доки мати хора, а дівчина найлиш опікує ся матірю. На тім стануло.

Шіснайцять літ лежала мати хора. Шіснайцять літ обходила хору будуча її невістка тихо й терпливо. Шіснайцять літ сходили ся сини що вечера, а два найстарші що неділі, щоб молити ся над ліжком хорої.

А она просила їх часто в сі тихі години, щоби не забули на ту, що її обходить. Они знали, що она думала, і прврікали їй. Она благословила свою недугу цілих сих шіснайцять літ, що їй дозволила відчувати

материнську радість аж до послідної хвилі. Она дякувала їм при кожних сходи́нах, аж раз скінчи́ло ся все.

Коли мати вмерла, зійшло ся шістьох синів, щоб занести її до гробу. Було там звичаєм, що і жінки відпроваджували помершого до гробу, а в сїм випадку ішов цілий хор церковний, мушцини і жінки, всі, що могли йти, навіть діти: наперед дяк, співаючи, а за ним шістьох синів з домовиною, а відтак ціла громада при сумнім співі, що лунав далеко й широко.

А коли спустили домовину до гробу і шістьох синів прикрило її сирю землею, поспішили всі до церкви, де рівночасно мало відбути ся вінчане наймолодшого сина. Така була воля братів, бо в дійсности обі події були з собою в звязи.

Там то виголосив тодішний парох а мій уже покійний батько проповідь про вірність, а говорив з таким одушевленем, що я, котрий зайшов там припадком, думав виходячи з церкви, що гори і море і ціла велич природи злипли ся в одно.

(З норвезкого).

РУСКА ПИСЬМЕННІСТЬ.

Вже вийшов 3-ій том „Рускої Письменности“ обіймаючий на 552 сторонах дальші

Твори Квітки-Основ'яненка,

а іменно повісті і казки: Перекотиполе, Божі діти, Щира любов, Пархімове свідання, На пущання як завязано, Купований розум, Підбрехач; драматичні твори: Шельменко волостний писар, Шельменко денщик, Сватання на Гончарівці, Щира любов; вкінці: Листи до любезних земляків і Лист до Шевченка. Як в попередніх томах так і в сїм долучені суть поясненя.

Товариство „Просвіта“ приступило в 1904 р. до виданя „Рускої Письменности“ під редакцією голови Товариства, проф. Юліяна Романчука. Ціль виданя — дати нашій суспільности твори найзнаменитших наших письменників по казочно дешевій ціні, щоби таким робом причинити ся як найбільше до популяризації нашого краснаго письменства. Як діймаючо давало ся відчувати таке видане для нашої суспільности, свідчить про се як раз ся обставина, що 3000-ний наклад I. тому „Рускої Письменности“, обнимаючий твори Котляревского, Артемовского-Гулака і Гребінки, через час нецілого року майже вичерпав ся. Остало ся ще кількадесять примірників і то в гарнійшій оправі.

Доси вийшли :

1. Перша книжка :

Твори Івана Котляревського, Петра Артемовського- Гулака, Євгенія Гребінки.

З портретами, життєписями і поясненнями.

2. Друга книжка :

Твори Григорія Квітки-Основ'яненка

в двох томах.

Том 1-ий містить повісті: Салдатекий патрет, Маруся Мертвецький Великдень, Добре роби — добре і буде, Котопська відьма, От тобі і скарб, Козир-Дівка, Сердешна Оксана. Крім того, як в першій книжці, коротку розвідку про жите і літературну діяльність Квітки та его портрет і поясненя. — Том 2-ий, як више.

Ціна кожного тому така: примірник в звичайній оправі 1 К, в гарній 1 К 50 сот. На пересилку поchtову треба долучити 30 сот. більше. Всевлає ся тільки за попереднці надісланем грошній або за побранем почтовим

Адресувати належить :

Канцелярия Товариства „Просьвіта“ у Львові,
Рянок ч. 10.

Або :

Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові,
ул. Театральна ч. 1.

255—256. Як чоловік бере ся в природю	70 сот.
257. Під морськими хвилями	20 "
258. Громадський суд	20 "
259. Старохристиянські легенди	20 "
262. Вибір Деклямацій	50 "
264—265. Історія Московщини	60 "
266—267. Про лучбу ґрунтів	60 "
268. На послуханє до Відня	20 "
269. Від чого вмерла Мелася	20 "
270. Перший Горальник	20 "
271. Богданів синок	20 "
274. В глухім куті	20 "
275—276. Перша поміч в наглих випадках	50 "
277—278. Спартак — провідник римських гандіаторів	70 "
279. Оферма	20 "
280. Держись землі	20 "
281—282. Гетманські Свати	30 "
283. Микола Лисенко	30 "
286. Смерть Тимоша	20 "
287. Як годувати малих дітей?	20 "
288—289. Історія України-Руси	80 "
290. I. Донька і мати. II. На милуванє нема слявуваня	20 "
291—292. Олексеї Попович	45 "
293. Про нові спілки господарські	25 "
294—295. Страшний Ворог. (Про алькоголь)	50 "
296—7. Калєвдар на р. 1905	1 кор. — "
298. Порадник торговельний.	40 "
299—300. Боротьба Англійських кольоній Американських за волю	70 "
301. О ліченю домашніх зв'язат.	50 "
302—303. Огляд українсько-рускої народної поезії	1 кор. — "
304—305. Дві облоги Львова. Переяславська угода	40 "
308—309. Калєвдар „Просьвіта“ на р. 1906	1 кор. — "

II. Видавництва, котрі „ПРОСЬВІТА“ закупила або даром дістала.

1. Мала Історія України-Руси (з образками)	10 сот.
2. Поезії Т. Шевченка в оправі	2 кор. — "
7. Поезії В. Маслака	2 " — "
8. Марко Вовчок ч. II.	50 "
9. Проскура, Юр. Федьковича	10 "
11. Про вивлащєнє під залізницї	60 "
12. Портрет Т. Шевченка	1 кор. — "
13. Наша Дума (пісня під воти на хор мїщ. і муж.)	2 " 50 "
14. Драматичні твори Григ. Бораковського	2 " 60 "
34. Історичні монографії, М. Костомарова	4 кор. 30 "
35. Княжий період Руси-України. Г. Іловайський ч. I.	3 " 12 "
36. " " " " ч. II.	3 " 70 "
37. Учебник співу, Ів. Кипріян	1 " — "
39. Богдан Хмельницький, М. Костомарів, 4 тома	12 " 80 "
45. Люборадські, повість А. Свидницького	60 "
53. Юрій Горовенко	80 "
57. Колиди і щєдрівки	20 "

58. Велика народписна карта Руси для членів	5 кор.	— сот.
для печленів	7 "	— "
59. Історія Скиту Манявського, дра Цслевича	2 "	40 "
60. Паньшина, дра Ів. Франка		60 "
62. Паєтка		50 "
63. Сьнівалик, брошурований		80 "
" оправний	1 кор.	— "
64. Руска письменність Т. І. (Твори І. Котляревського, Петра Артемовського-Гулака і Євгенія Гребінки):		
звичайна оправа з поштою (вичерпане)	1 "	30 "
красна оправа з поштою	1 "	80 "
65. Руска письменність Т. П. (Твори Гр. Квітки ч. 1)		
звичайна оправа 1 кор. — с. з поштою	1 "	30 "
красна оправа 1 " 50 " " "	1 "	80 "
66. Про комасадію ґрунтів, А. Корнеллі		20 "
67. О меліораціях, о. Овишкевича		50 "
68. Нові і перемінні звізди, дра Пулюя:		
на тоншім папері 1 кор. 20, на грубшім папері 1 кор. 40		
69. Порадник громадский (з поштою)		30 "

III. Молитвеники.

1. Народний молитвеник для дітей VI. вид. а) в звич. оправі	60 "
б) в ліпшій оправі	80 "
2. Великий народний молитвеник в звичайній оправі брошу-	
рований: 1 кор. 20 сот., а оправні по 1 кор. 80 сот.,	
2 кор. 40 сот., на величовім папері бошурований 1 кор.	
40 сот., оправний	3 кор. 20 "

IV. Формулярі.

1. Дневник касовий, одна лібра	80 "
2. Книга довжників, одна лібра	80 "
3. Книжочка для позичаючого, 100 прим.	4 кор. — "
4. Книжочка вкладкова (продича), 100 прим.	6 " — "
5. Запис або скрипт, лібра	1 " — "
6. Книжка товарова для крамниць, лібра по	80 "
7. Книжка касова " " " "	80 "
8. Спис членів, лібра по	80 "
9. Повновласть процесова, одна лібра	1 кор. — "
15. Дневник для кас щаднично-позичкових, лібра	80 "
16. Протокол діловодства для громад, лібра по	80 "
17. Грамоти для членів Читалень, 100 прим.	4 кор. — "
18. Статут „Власна поміч“ з поданем до Намісництва	45 "
19. Позов в справах дрібних, лібра	1 кор. — "
20. Повідомлене до Старства:	
а) про загальні збори з рубрами, лібра	1 " — "
б) " вибір виділу " "	1 " — "

AUG 2 2 1990

PG
3941
N3
1905
C.1
ROBA

